

9. ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

*Омельченко А. В., канд. юрид. наук, доцент,
зав. кафедри цивільного та трудового права*

ТРЕНІНГОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИКЛАДАННІ ЮРИДИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Хочу почати з того, що юридичним факультетом КНЕУ у жовтні 2008 року була організована та успішно проведена науково-методична конференція «Проблеми вдосконалення підготовки юристів: професійні та морально-етичні аспекти». В рамках роботи зазначеної конференції було розглянуто в тому числі і питання використання в навчальному процесі тренінгових технологій. У своїй доповіді зупинюся на узагальненні матеріалів конференції юридичного факультету та на власних висновках щодо зазначеної проблематики.

Так, факторами, що обумовлюють процеси реорганізації вузівської моделі освіти, є процеси глобалізації, приєднання України до Болонського процесу, інформатизація освітнього процесу. Вивчення передового зарубіжного досвіду та розробка на цій основі національної моделі освіти спрямована, зокрема, на забезпечення підготовки кваліфікованих фахівців з права, які можуть включитися в судову та адміністративну реформу, розвиток бізнесу, змінити ситуацію з дотриманням прав людини тощо.

Традиційна методика навчання передбачає спілкування викладача і студента, постійний контроль з боку викладача за навчальною діяльністю студента, контроль засвоєння навчального матеріалу. Результативність такої діяльності залежить від правильного рішення викладачем завдань: а) постановки навчальної мети та мотивації студента; б) здійснення передачі навчального матеріалу (лекція) та його інтерпретація (семінар); в) контролю знань.

Основні характеристики вищезазначеної директивної моделі навчання: точність, безперечність, достовірність викладеного матеріалу, але й практична відсутність творчої ініціативної роботи студента.

Застосування ж нових інформаційних і педагогічних технологій, методів навчання дає можливість радикально змінити роль

викладача, зробивши його не тільки носієм знань, але й керівником, ініціатором самостійної творчої роботи студента.

На сучасному етапі необхідно творчо поєднувати директивну та сучасну інноваційну моделі навчання.

Пріоритетними для оцінювання якості випускників ВНЗ є розвиток Знань, Умів, Навичок шляхом модернізації методів викладання, впровадження активних та інтерактивних форм організації та методів навчання.

Технології активного та інтерактивного навчання мають у своїй основі не тільки процеси сприйняття, пам'яті, уваги, а перш за все містять у собі творче, критичне, продуктивне мислення студента, його поведінку та діяльність.

Індикатором діяльності викладача завжди вважається рівень ЗУН, який визначається наявністю двох стратегічних підходів — традиційного та інноваційного.

Створення та розвиток сучасних освітніх технологій вимагає відповідних симетричних змін у навчально-методичному комплексі.

Освітньою технологією можна вважати систему принципів, дій, способів, прийомів, методів та форм організації навчання, що охоплюють як педагогічні інновації, так і класичні системи викладання, які пройшли комплексну апробацію та забезпечили отримання не тільки сумарного, але й синергетичного ефекту.

Характерними перевагами використання продуктивних педагогічних технологій при підготовці майбутніх юристів мають стати:

1. Проектування та опис навчального продукту, який буде створений технологією.
2. Застосування системи інтерактивних методів навчання.
3. Представлення змісту навчання (керованість, інтерактивність, науковість, оптимальність, інтенсивність).
4. Організація активної і продуктивної взаємодії учасників навчального процесу (педагогіка співробітництва).
5. Мотивація і стимуляція діяльності як викладача, так і студента (використання методів формування критичного, системного, креативного мислення, стратегії оцінкових суджень, аналізу суперечностей).
6. Діагностика результатів навчання.
7. Варіативність навчальних технологій.

Критерії, яким повинен відповідати сучасний юрист:

1. Професійна підготовка, фаховість.
2. Практичні навички.

3. Психологічна підготовка, комунікабельність.

4. Професійна культура.

5. Високий морально-етичний рівень.

Традиційні методи навчання: лекції, практичні, лабораторні заняття.

Активні методи навчання дають можливість акцентувати увагу на індивідуальних якостях студентів: 1. Метод проблемного викладу; 2. Презентації; 3. Дискусії; 4. Кейс-методи; 5. Ділові, рольові ігри; 6. Бліц-опитування; 7. Анкетування; 8. «Круглі столи»; 9. Виїзні заняття; 10. Юридична клініка; 11. Комп'ютерні завдання; 12. Тренінги; 13. Ситуаційні завдання; 14. Робота в групах, групові проекти; 15. Метод мозкового штурму; 16. Метод критичного мислення; 17. Вікторини; 18. Індивідуальні проекти, міні-дослідження.

Основні характеристики інтерактивної моделі навчання: можливість неформальної дискусії; вільного викладу матеріалу; більша кількість практичних занять; ініціатива студента; наявність групових завдань, які вимагають колективних зусиль; постійний контроль під час семестру; виконання письмових робіт.

Перед викладачем стоїть завдання вироблення й впровадження таких прийомів і методів навчання, які вимагають активації творчого потенціалу студента, його бажання навчатися. При цьому необхідно вирішувати і педагогічне завдання — формування особистості студента та його ціннісних орієнтирів.

Наведемо кілька прикладів застосування методів активації процесу навчання. Таким є проблемне викладення матеріалу. При вказаному підході лекція стає схожою на діалог, викладання нагадує дослідницький процес (висувається спочатку кілька ключових постулатів по темі лекції, викладення матеріалу вибудовується за принципом самостійного аналізу й узагальнення студентами навчального матеріалу). Ця методика дозволяє зацікавити студента, залучити його в процес навчання. Перед початком вивчення певної теми курсу ставиться перед студентами проблемне питання або дається проблемне завдання. Стимулюючи вирішення проблеми, викладач знімає протиріччя між наявним її розумінням і необхідними від студента знаннями. Ефективність методу полягає в тому, що окремі проблеми можуть підніматися самими студентами, тим самим викладач домагається від аудиторії «самостійного вирішення» поставленої проблеми. Організація проблемного навчання є досить складною, і вимагає значної підготовки лектора. Тому на початковому етапі застосування цього мето-

ду можна впроваджувати в структура готових, раніше розроблених лекцій, семінарів як доповнень.

Іншим ефективним методом можна назвати метод кейс-стаді або метод навчальних конкретних ситуацій (НКС). Центральним поняттям методу НКС є поняття ситуація, тобто набір перемінних, коли вибір якого-небудь із них вирішальним чином впливає на кінцевий результат. Принципово заперечується наявність єдиного правильного рішення. При даному методі навчання студент самостійно змушений приймати рішення й обґрунтовувати його. Застосування даного методу є якраз доцільним при вивченні правових дисциплін, оскільки дозволяє учасникам навчального процесу брати участь у безпосередньому обговоренні відповідних ситуацій або завдань. Ці кейси, підготовані, як правило, в письмовій формі та складені із реальних фактів, читаються, вивчаються, й обговорюються студентами. Кейси становлять основу бесіди аудиторії під керівництвом викладача. Тому метод кейс-стаді включає одночасно і особливий вид навчального матеріалу, і особливі способи використання цього матеріалу в навчальному процесі. У цілому метод НКС дозволяє: а) приймати вірні рішення в умовах невизначеності, б) розробляти алгоритм укладення рішення, в) опанувати навички дослідження ситуації, г) розробляти план дій, д) застосовувати отримані теоретичні знання на практиці, е) враховувати точку зору інших фахівців. Головне, цей метод сприяє розвитку вміння аналізувати ситуації, оцінювати альтернативи, прищеплює навички рішення практичних завдань.

Узагальнюючи, можна виділити наступний спектр методів, застосування яких можливо на заняттях з правових дисциплін:

1. Прийоми конкретизації та фактології — орієнтовані на необхідність виділення студентом головної ідеї або думки в потоці фактів і подій. Ці методи можна використовувати в процесі усного викладу матеріалу — лекцій.

2. Метод дослідження — спрямований на колективну роботу в групі — коли необхідно в процесі колективного обговорення дати аналіз певного питання. Він орієнтований для роботи в невеликих групах — на семінарських (практичних) заняттях. Сюди можна віднести: а) роботу студентів з наочним матеріалом — схеми, таблиці; б) роботу студентів над нормативними матеріалами; в) використання технічних засобів навчання — персонального комп'ютера і т.п. як сполучення різних методик у ході одного заняття.

3. Прийоми ділових або рольових ігор — орієнтовані на поетапну, функціональну участь кожного зі студентів у процесі на-

вчання. Вони дають можливість активної й видимої участі в процесі навчання найбільшій кількості студентів і орієнтовані на застосування в ході практичних занять. До цієї категорії методів відносять: а) використання таких матеріалів — тексти договорів, нормативно-правових актів з помилками та пробілами; б) інструктаж і ілюстрація еталона міркування (з боку викладача), спрямовані на самостійне наступне використання студентом у процесі розумової діяльності; в) власне рольові ігри, суть яких зводиться до поділу групи студентів на кілька частин з визначенням для кожної групи навчальних функцій.

Наприкінці слід зазначити, що різноманітність методів і способів навчання як спроби відходу від єдиного шаблону в освітньому процесі, має при всіх позитивних його проявах і негативний момент: «калейдоскопічність» форми проведення занять може стати причиною того, що студент у своїх спробах бути залученим у «ненудні» форми навчання, виявиться нездатним зрозуміти суть проблеми, яку необхідно розкрити в процесі заняття. Підводячи підсумки, необхідно відзначити, що методи і способи навчання помилково було б зводити в ранг самоцілі, це насамперед інструмент для вирішення освітніх завдань у вузі. Тому кожний метод повинен ураховувати специфіку конкретної навчальної дисципліни. Нововведення в методиці навчання в університеті вимагають реального підготовчого етапу й вивчення науково-педагогічними працівниками, і вже потім практичного впровадження.

Савенкова Л. О., д-р пед. наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки та психології,
Романова Г. М., канд. пед. наук, доцент,
кафедра педагогіки та психології

ТРЕНІНГ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ

У Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана вже третій рік реалізовується спеціальна тренінгова програма «Формування психолого-педагогічної компетентності викладачів».

Вказана компетентність є обов'язковим складником професіоналізму викладача вищої школи.